

Број/Број: 01,02,03/11-05-518/09
Сарајево/Sarajevo, 5. 2. 2010.

**IZVJEŠĆE S PRVOG DIJELA REDOVITOG ZASJEDANJA PARLAMENTARNE
SKUPŠTINE VIJEĆA EUROPE, STRASBOURG,
OD 25. DO 29. SIJEČNJA 2010.**

U Strasbourgu je od 25. do 29. siječnja 2010. održan prvi dio redovitog zasjedanja Parlamentarne skupštine Vijeća Europe na kojem je sudjelovalo Izaslanstvo Parlamentarne skupštine BiH, u kojem su bili: Bakir Izetbegović, predsjedatelj, Mladen Ivanić, Azra Hadžiahmetović, Milica Marković, Alma Čolo, članovi, Edina Hrnjić, tajnica Izaslanstva, i Amila Žujo, prevoditeljica.

Na početku zasjedanja članovi Parlamentarne skupštine Vijeća Europe izabrali su novog predsjednika g. **Mevlūta Çavuşođlu**a iz Turske. Gospodin Çavuşođlu je 25. predsjednik Skupštine i prvi Turčin na tom položaju od prijma Turske u Vijeće Europe 1949. godine. Izabran je na jednogodišnji mandat koji se može jednom obnoviti. U prvom obraćanju Skupštini u svojstvu predsjednika, g. Çavuşođlu rekao je kako dolazi iz zemlje koja predstavlja most između dva kontinenta, te da je njegova želja političko razumijevanje dovesti na višu razinu, kako bi predstavljalo most između europskih naroda. Jedan od glavnih izazova s kojima se društva suočavaju jest povećanje netolerancije i diskriminacije. Govorio je o potrebi istrebljenja rasizma, ksenofobije, antisemitizma, islamofobije i sličnih fobija koje vode u diskriminaciju i netoleranciju. Osvrnuo se na stupanje na snagu Ugovora iz Lisabona koji će otvoriti nove mogućnosti suradnje između Vijeća Europe i Europske unije, a prije svega omogućiti pristupanje Europske unije Europskoj konvenciji o ljudskim pravima. Pozvao je Parlamentarnu skupštinu Vijeća Europe da teži postizanju europskog ideala koji će omogućiti svima da žive dostojanstveno i sigurno, te je u tom smislu podcrtao važnost borbe protiv terorizma. Na kraju je izrazio svoje opredjeljenje za širenje načela Vijeća Europe po cijelom europskom kontinentu. *Mevlūt Çavuşođlu rođen je u Alanyi 5. veljače 1968., političar je i ekonomist, jedan od članova osnivača Stranke pravde i razvoja u Turskoj. U PSVE-u je obnašao dužnosti dopredsjednika Skupštine, dopredsjednika Europske demokratske skupine, predsjedatelja Odbora za migracije, izbjeglice i populaciju, te suizvjestitelj Odbora za monitoring PSVE-a za nadgledanje poštivanja obveza BiH prema Vijeću Europe.*

Prvoga dana zasjedanja Skupštini se, u svojstvu predsjedateljice Odbora ministara VE, obratila gđa **Micheline Calmy-Rey**, švicarska ministrica vanjskih poslova. Ministrica Calmy-Rey najprije je prezentirala prioritete švicarskog predsjedništva Vijećem Europe: zaštita ljudskih prava, jačanje demokratskih institucija i unapređenje transparentnosti i učinkovitosti Vijeća Europe. U vezi s prvim prioritetom, posebice je istaknula pitanje budućnosti Europskog suda za ljudska prava, pozdravljajući u tom smislu ratificiranje Protokola 14. uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima u ruskoj Dumi, što će omogućiti bolje i brže funkcioniranje Suda. Stupanjem Ugovora iz Lisabona na snagu ovaj će Protokol, prema ocjeni ministricе Calmy-Rey, otvoriti vrata pristupanju Europskoj uniji za Europsku konvenciju o ljudskim pravima, što je i g. Barroso, predsjednik Europske komisije, označio jednim od prioriteta Unije. Ipak, mjere iz Protokola 14. nisu dostatne za rješavanje golemoga broja slučajeva koji se nalaze na čekanju u Sudu, te će biti potrebno pronaći dugoročno rješenje za nesmetano

funkcioniranje Suda. **Spomenula je i akcijski plan koji je usvojio Odbor ministara VE-a s ciljem davanja potpore općim izborima u Bosni i Hercegovini. U tom smislu je gđa Calmy-Rey osobito važnim ocijenila usklađivanje Ustava i Izbornog zakona BiH s Europskom konvencijom o ljudskim pravima, naročito nakon nedavno donesene presude Europskog suda za ljudska prava. Izvijestila je parlamentarce da je Odbor ministara VE-a pozvao vlasti u BiH da u rješavanju ovoga pitanja zatraže pomoć Venecijanske komisije.** Na kraju se osvrnula i na referendumsku odluku u Švicarskoj kojom se zabranjuje izgradnja minareta i koja je vjerojatno izraz straha i uznemirenosti zbog predodžbi o ekstremistima. Uvjerena je kako se oni koji su glasovali protiv izgradnje minareta nisu okrenuli protiv muslimanske zajednice u Švicarskoj, naglasivši da su muslimani u Švicarskoj dobro integrirani u švicarsko društvo koje je karakteristično po kulturnoj i vjerskoj raznolikosti. Ipak, zabrinuta je rezultatima referenduma jer oni stvaraju diskriminaciju vjerske zajednice. Ako se pred Sudom za ljudska prava pokrene spor u vezi s novim odredbama švicarskog ustava, Švicarska će morati provesti odluku kao i svaka zemlja koja poštuje autoritet Suda.

Prvi put u svojstvu glavnog tajnika Vijeća Europe, Skupštini se obratio i g. **Thorbjørn Jagland.** On je problematizirao pitanje značaja Vijeća Europe i njegove percepcije. Govorio je o potrebi reformiranja Vijeća Europe s ciljem revitaliziranja Vijeća Europe kao političkoga tijela, koncentriranja rada na manji broj projekata odabranih prema najvišim standardima i razvoj fleksibilne organizacije koja je ujedno i vidljivija i značajnija građanima Europe. Za ostvarenje tih reformskih ciljeva g. Jagland naveo je tri osnovna stupa: 1. bolje upravljanje organizacijom, što se prije svega vezuje uz odnose dvaju statutarnih tijela – Odbora ministara i Parlamentarne skupštine, te uz bolje funkcioniranje Tajništva, 2. operativni stup koji podrazumijeva fokusiranje na područja djelovanja u kojima VE ima usporedive prednosti, odnosno da čini ono što drugi ne mogu; u tom smislu potrebno je usredotočiti se na djelotvornost umjesto na broj projekata i programa, 3. Struktura VE – odnosi se na strukturiranje Tajništva VE-a radi postizanja političkih ciljeva Vijeća Europe, olakšavanja suradnje i kako bi bilo što ekonomičnije; 4. četvrti stup odnosi se na Europsku konvenciju o ljudskim pravima kao osnove cijele Organizacije. „Želimo izgraditi europsku kuću koja će otvoriti svoje prozore svijetu. Svijet se suočava s novim, globalnim izazovima i stoga moramo ući u novu fazu internacionalizma. Europa mora igrati odlučujuću ulogu u tom procesu, kao što to mora i Vijeće Europe. Stoga, da bi postigli taj cilj, moramo obnoviti naše institucije i način razmišljanja.“

Rasprava o funkcioniranju demokratskih institucija u Bosni i Hercegovini

Drugoga dana zasjedanja održana je **rasprava o funkcioniranju demokratskih institucija u Bosni i Hercegovini.** Uvod u raspravu dao je izvjestitelj Odbora za monitoring PSVE-a za BiH Kimmo Sasi, prezentirajući sažetak izvješća što ga je pripremio zajedno s g. Mevlütom Çavuşoğluom. Rekao je kako je od neuspjeha travanjskog paketa ustavnih promjena u 2006. godini BiH ostvarila vrlo mali napredak. Osvrnuo se i na prudski i butmirski proces, nakon kojih također nisu postignuti rezultati, te na presudu Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Sejdić i Finci protiv BiH*, kojom je utvrđeno da Ustav BiH krši Europsku konvenciju o ljudskim pravima. U vezi s tim je g. Sasi izjavio da je nužno izmijeniti Ustav barem po ovom pitanju, kako bi izbori u listopadu 2010. bili provedeni u skladu s temeljnim vrijednostima PSVE-a i Konvencijom o ljudskim pravima. Ocijenio je kako bi za BiH bilo katastrofalno da i sljedeći izbori budu provedeni uz kršenje Konvencije. Sugerirao je BiH da započne proces uz međunarodne konultacije i uključenost svih strana povezanih s Bosnom i Hercegovinom u posljednjih 15 godina, uključujući i susjedne zemlje, a sve s ciljem promjene Ustava radi ispunjavanja kriterija ljudskih prava. Prema mišljenju g. Sasija, taj je proces potrebno ubrzati, te bi zbog zakonskih rokova dogovor morao biti postignut do travnja ili najkasnije do svibnja ove godine. Osvrnuo se i na osporavanje ovlasti visokog predstavnika iz Republike Srpske, ocjenjujući da najava referenduma u RS-u u vezi s ovlastima visokog predstavnika neće ići u prilog napretku u BiH. Izlaganje je zaključio napomenom da je nužno doći do promjene Ustava BiH, jer bez stvarne promjene, BiH će biti zemlja koja se razvija najsporije na zapadnom Balkanu.

U raspravi su sudjelovali: Matayas Eörsi (Mađarska), Earl of Dundee (Ujedinjeno Kraljevstvo), Egidijus Vareikis (Litva), Lord Anderson (Ujedinjeno Kraljevstvo), Özlem Türköne (Turska), John Austin (Ujedinjeno Kraljevstvo), Bakir Izetbegović, Milica Marković, Azra Hadžiahmetović i Mladen Ivanić.

Matayas Eörsi (Mađarska): Potreban je potpuno novi pristup Europe prema Bosni i Hercegovini, a njegova bit je u tome da Europa mora prestati govoriti ljudima u BiH kako njihov ustav treba izgledati. Potrebno je započeti novi proces za koji će odgovornost imati tri zajednice i njihovi politički čelnici. Europa nikad nije bila dobra u sprečavanju sukoba, već je oduvijek poznata po odgovaranju od sukoba. Stoga je vrijeme za novi pristup kako se ne bi dogodilo da za nekoliko godina kažemo kako žalimo što nismo spriječili sukob, umjesto da smo ponosni što smo prepoznali izazov i na vrijeme odgovorili na njega.

Earl of Dundee (Ujedinjeno Kraljevstvo): Odluke visokog predstavnika su obavezujuće i treba ih prihvatiti i provesti, a ne osporavati; potrebno je snažno podržati butmirski proces, raditi na unapređenju pravosudnog sustava, osobito glede procesuiranja ratnih zločina; europske aspiracije mogu biti pokretač napretka.

Egidijus Vareikis (Litva): Bosna i Hercegovina još uvijek je na listi slabih i nestabilnih država. Rat u BiH bio je strašan i možemo reći da je to bio rat pogrešne percepcije povijesti. Rat je stao, a trenutna je situacija utemeljena na pogrešnoj percepciji mira. Nemoguće je izgraditi uspješnu državu ako građani ne promijene stav prema njoj. Mnogi ljudi u BiH ne vole svoju državu, a nekada je čak i mrze. Kako učiniti Bosnu i Hercegovinu sretnom zemljom? Odgovor: slijediti ono što je navedeno u Izvješću, slijediti savjete Venecijanske komisije i sjetiti se 1984., kada je Sarajevo ugostilo Zimske olimpijske igre i Vučka koji je simbolizirao bratstvo ljudi.

Lord Anderson: Dok se sve druge zemlje zapadnog Balkana kreću k Europskoj uniji, Bosna i Hercegovina zaostaje. Moramo inzistirati na priznavanju načela teritorijalnog integriteta, a svim političarima, naročito onima iz Republike Srpske, jasno staviti do znanja da neće biti pozitivnih pomaka k EU bez ozbiljnog poboljšanja Ustava i drukčijeg stava. Glede ovoga pitanja potrebno je izvršiti pritisak i na susjede – Hrvatsku, Crnu Goru i Srbiju. Ne možemo imati neuspjelu državu u Europi.

Bakir Izetbegović: „Zahvaljujem se suizvjestiteljima na još jednom sveobuhvatnom izvješću o funkcioniranju demokratskih institucija u Bosni i Hercegovini. Izvješće je doista dobro, ali politička situacija koja treba omogućiti napredak u funkcioniranju demokratskih institucija očito nije dobra. Propalo je nekoliko pokušaja ustavne reforme i postizanja funkcionalnije države.

Bosna i Hercegovina ozbiljno zaostaje na svome putu k euro-atlantskim integracijama; njezini građani, jedini u okruženju, nisu dobili bezvizni režim početkom 2010. godine; NATO je odbio Bosnu i Hercegovinu uvesti u novu rundu pregovora za Akcijski plan za članstvo (MAP).

U Parlamentarnoj skupštini BiH odbačena je Revidirana strategija povratka; odbijena je i odluka o produženju mandata stranim sucima i tužiteljima u Sudu BiH, tako da je visoki predstavnik bio prisiljen nametnuti takvu odluku; odbijen je i niz reformskih zakona koje smo bili dužni usvojiti u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom; u rušenju zakona i odluka korišten je poznati mehanizam *entitetskog glasovanja* od zastupnika iz entiteta Republika Srpska. Na taj način odbijeno je 49 zakona, od toga 13 s liste prioriteta Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju čiji je predlagatelj bilo Vijeće ministara BiH.

Općenito, kao što to možete pročitati u ovome izvješću, političari na najvišoj razini u Republici Srpskoj ušli su u fazu intenzivnog podrivanja državnih institucija i sukobljavanja s autoritetom visokog predstavnika. Najnovija prijetnja jest organiziranje referenduma u Republici Srpskoj, planiranog za proljeće. Ružan *deja vu* za nas koji se sjećamo vremena okupljanja masa, referenduma, kontrareferenduma, *dešavanja naroda* - kako je to zvao Slobodan Milošević. SDS, stranka koju je

organizirao Radovan Karadžić, traži odcjepljenje Republike Srpske od Bosne i Hercegovine. Karadžić je u haškom zatvoru, ali neodgovorno djelovanje moglo bi osloboditi avet njegova projekta. Ta avet donijela je patnje i masovna gaženja ljudskih prava kakve Europa nije vidjela od završetka Drugog svjetskog rata. Vijeće Europe, ili savjest Europe, kako volimo reći, ima posebnu obvezu suprotstavljanja oživljavanju ovog projekta. Moramo dokazati da na tlu Europe, u 21. stoljeću, mogu koegzistirati različiti narodi, vjere, skupine s različitim pogledima na svijet, bez dominacije i nametanja. Dokazati da se nasiljem ne mogu ostvariti politički ciljevi, da nitko ne može počinuti genocid, istjerati pola stanovništva iz domova, organizirati koncentracijske logore i masovna silovanja, i računati na zamor i zaborav međunarodne zajednice kako bi u miru dovršio posao koji je započeo ratom.

Bosna i Hercegovina stotinama je godina funkcionirala kao prirodna mješavina naroda i vjera, i ona mora poslužiti kao primjer ponovne uspostave koegzistencije i jednakosti među ljudima. Bosna i Hercegovina nije interes samo njezinih domoljuba, ona je test, presedan, paradigma za Europu i civilizirani svijet. Podržavam Izvješće u svim njegovim točkama, uključujući paragraf 83. Izvješća kojim se predlaže održavanje multilateralne konferencije o Bosni i Hercegovini na kojoj bi sudjelovali svi ključni lokalni i međunarodni predstavnici, uz snažno angažiranje Vijeća Europe. Svaki razgovor je dobrodošao, mada je Bosni i Hercegovini, prije svega, potrebna provedba dogovora i ugovora kojima su rezultirale ranije konferencije – osobito nikad provedeni dijelovi Daytonskog mirovnog ugovora.“

Milica Marković: „Dopustite mi da izrazim svoja zapažanja u vezi s izvješćem o poštivanju obveza i angažmana BiH koje su pripremili gospoda Mevlüt Çavuşoğlu i Kimmo Sasi. Ovo je četvrto izvješće otkako je BiH postala zemlja pod monitoringom Vijeća Europe. U izvješću koje je danas predmetom naše rasprave možemo promatrati tri glavne stvari: 1. Evidentno je, prema izvjestiteljima, da i nakon 14 godina od potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma nema napretka u ispunjavanju obveza i angažmana Bosne i Hercegovine. Za taj problem suizvjestitelji su trebali naći krivce; 2. Glavni problem u BiH sada je problem u vezi s ustavnim reformom; 3. Prema problemima u Bosni i Hercegovini dati su prijedlozi za mjere novih rješenja.

Krenimo redom:

1. Na više mjesta u Izvješću kao i u prijedlogu Rezolucije za sve probleme, a naročito za neuspjeh reformi u BiH, izvjestitelji okrivljuju samo Republiku Srpsku, i to nije slučaj samo u ovome izvješću. Bio je to slučaj i u prethodnim izvješćima. Prema mome mišljenju, izvjestitelji nisu tretirali probleme na objektivni način, nego na način *gurnuti probleme pod sag*. Kako? Tako što nisu uzeli u obzir sve tri strane koje figuriraju u BiH: Republika Srpska, Federacija BiH i Ured visokog predstavnika koji čine političku scenu u BiH. U Izvješću je Republika Srpska kriva za situaciju u državi, Federacija je amnestirana, a visoki predstavnik je glorificiran i podržan. Gdje je tu objektivna odgovornost i nepristranost? Ono što je savršeno jasno jest da je krajnje vrijeme da BiH počne hodati samostalno, bez protektorata, i da postane samostalna i suverena država. Nijedna država koja je pristupila Europskoj uniji nije to učinila pod vrhovnom vlašću visokog predstavnika. Dakle BiH je potrebno da se Ured visokog predstavnika transformira u Ured posebnog predstavnika EU. To je model, prema mome mišljenju, demokratskog napretka u BiH. Sve ostalo je gubljenje vremena.
2. Ustavna reforma: Ovu reformu izvjestitelji smatraju glavnom za izlazak BiH iz ćorsokaka u kojem se našla. Ja se slažem s tim, ali tko je taj što treba završiti ustavnu reformu i sve ostale reforme? Odgovor je jasan: domaći političari na političkoj sceni BiH. Dakle BiH može napredovati samo uz angažman domaćih političara i zato, kada je riječ o ustavnoj reformi u ovome trenutku, smatram da je moguće samo povećati broj zastupnika s 42 na 87 u Parlamentarnoj skupštini, kao prva reforma Ustava, i druga u Ustav uvrstiti norme Europske konvencije o ljudskim pravima koje se odnose na sudjelovanje u političkom procesu. To je sve što je moguće u ovome trenutku u vezi s Ustavom prije izbora predviđenih za listopad 2010. godine.

3. Na kraju htjela bih reći da prijedlog izvjestitelja za održavanje nove rasprave ili nove konferencije, u pravom smislu riječi Dayton 2, na kojoj bi se tražila nova rješenja za BiH, potpuno je nepotreban. Bosni i Hercegovini je potreban angažman i odgovornost domaćih političara. Demontiranje Daytonskog mirovnog sporazuma nikada neće biti prihvaćeno u jednom dijelu Bosne i Hercegovine. A rješenje koje nikad neće moći biti primijenjeno predstavlja gubljenje vremena. Butmirski proces je pravi primjer za to. Nova rješenja koja će biti donesena usprkos volji bilo koga u BiH otvorit će novu krizu u BiH s golemim posljedicama. To bi bila moja zapažanja u vezi s Izvješćem. Moje primjedbe na Rezoluciju izrazit ću amandmanima koje sam dostavila i o kojima očekujem da ćemo se izjasniti.

Özlem Türköne (Turska): Potrebno je što prije otkloniti razočarenje nastalo izostavljanjem Bosne i Hercegovine iz liberalizacije viznog režima s EU i odgodom pristupanja BiH Akcijskom planu za članstvo u NATO-u. Još uvijek nisu ispunjeni uvjeti za zatvaranje OHR-a, zabrinuti smo zbog mogućnosti ranijeg zatvaranja ovoga Ureda, kao i nedostatkom rješenja za nadziranje Daytonskog sporazuma u vremenu nakon OHR-a. Stoga ovo pitanje treba pažljivo razmotriti uz konzultacije s neeuropskim akterima - Turskom, Sjedinjenim Američkim Državama i Rusijom. Neuspjeh Bosne i Hercegovine može se vrlo negativno odraziti na cijelu regiju. Nužni su međunarodni naponi na očuvanju teritorijalnog integriteta i međunarodno priznatih granica BiH.

Mladen Ivanić: Izvješće o funkcioniranju demokratskih institucija u BiH nigdje ne daje odgovor na pitanje zašto je sve krenulo naopako nakon neuspjeha ustavnih promjena 2006. godine. Tada je sve stalo, a potraga za zajedničkim razumijevanjem nije se nastavila. Nitko više nije vjerovao onom drugom. Jedini sam član oporbe u bh. izaslanstvu, a kako su drugi članovi iz vladajuće većine, oni bi se između sebe trebali dogovoriti, a ne tražiti od vas ili bilo koje druge institucije prisutnost u BiH. U sljedeće izvješće valja uključiti pitanje uloge međunarodne zajednice. Kada će biti vrijeme za povlačenje OHR-a? Kada će domaći političari biti smatrani dovoljno zrelima da preuzmu odgovornost za zemlju? Trebaju li zemljom upravljati birokrati ili političari? Imamo veleposlanike koji rade zakone, a nisu kvalificirani za to. Mali broj birokrata pokušava voditi zemlju, a to je posljedica prisutnosti OHR-a. U BiH još uvijek ima oko 200 ljudi koje su smijenili visoki predstavnici. Pet, šest godina kasnije, oni još uvijek ne mogu naći zaposlenje u bilo kojoj javnoj instituciji ili se kandidirati na izborima. Štoviše, ne znamo jesu li oni počinili neka nedjela jer im još nije suđeno. Tko se brine za njihovo pravo na normalan život?

Azra Hadžiahmetović: Dopustite mi da na početku pozdravim današnju raspravu o BiH i izrazim nadu da će mnoge potaknuti na prozmišljanje o rješavanju problema vezanih za moju zemlju. Ovo odlično izvješće, nažalost, ne korespondira s odličnim stanjem u BiH. Ali, kao što znamo, za ružnu sliku u zrcalu ne treba kriviti zrcalo. Stoga čestitam izvjestiteljima – g. M. Çavuşoğlu i g. K. Sasiju na dobro oslikanim problemima, objektivnoj analizi i odabiru prioriteta potrebne akcije. Da je ustavna materija od posebne važnosti za BiH, govori i ocjena svakog problematičnog područja analize u ovome izvješću, koja govori da je BiH malo napredovala i da odsutnost ustavnih reformi negativno utječe na funkcioniranje demokratskih institucija i provedbu reformi na drugim područjima. Na takve konstatacije možemo naići i u ocjenama stanja u Bruxellesu, Washingtonu i dr. I mi u BiH svjesni smo ovog problema. Od tuda i logično pitanje: Zašto? Zašto se i nakon petnaest godina od potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma i golemoga angažmana međunarodne zajednice izriču ovakve ocjene? Kako to da više puta inicirane rasprave o ustavnim promjenama nisu polučile rezultate? Zašto su u raspravama ove vrste unutar BiH najspornija pitanja vezana za područja o kojima su se ranije očitovali i ova Skupština, Venecijanska komisija, Sud za ljudska prava, Europska unija, Vijeće za provedbu mira, američki kongres i druge institucije? Kako to da svako jačanje argumenata u prilog nužnih promjena istovremeno jača političke tenzije i antidejtonsku retoriku, otvarajući vrata politikanskim manevrima entiteta u kojem su blokada, opstrukcija, podrivanje ustavnog poretka postali sastavni dio našeg života?

Kao što znate, uz snažan angažman međunarodne zajednice, posebno SAD-a, 1995. godine potpisan je Daytonski mirovni sporazum koji sadrži nekoliko aneksa iste specifične težine – npr. Aneks IV. koji se odnosi na Ustav, Aneks VII. koji regulira povratak izbjeglica i prognanika, Aneks X. koji se

odnosi na ulogu međunarodne zajednice, osobito OHR-a. Danas, petnaest godina poslije, nosimo se s problemima neprovođenja Aneksa VII. Kako naglašava i ovo izvješće, 120.000 prognanika u BiH čeka na povratak. Uz to, imamo i entitetski veto na Strategiju za povratak i potpunu odsutnost zajedničkog interesa za rješavanje ovoga problema, od kuda i problemi vezani za popis stanovništva, kako i Izvješće navodi. Da se rasprava o ustavnim promjenama mora smjestiti u globalni kontekst ispunjavanja ciljeva Daytonskog mirovnog sporazuma, govori i situacija koju imamo kao rezultat neprovođenja ovog aneksa. Podsjećam, daytonska ustavna struktura predviđa da se BiH sastoji od dva multietnička entiteta. Nažalost, opstrukcije povratka izbjeglica stvorile su skoro monoetničku sliku entiteta RS, što je otvorilo niz drugih problema. Tako je način donošenja odluka pretvorio entitetsko glasovanje u etničko, povećavajući nejednakosti u BiH. Etnički monopol u RS-u, pojačan i političkim monopolom jedne stranke, rezultirao je monopolskim ponašanjem u BiH. Funkcioniranje državnih institucija, reforme, europski put, uloga međunarodne zajednice, kao npr. stranih sudaca i tužitelja, OHR-a, dozirane su voljom RS-a. U ovakvoj situaciji apeli lokalnim političarima da sami promijene ustavnu strukturu izgledaju kao pozivi na *status quo*. Ovo tim više što se i svako jačanje državnih institucija od RS-a tumači unitarizmom, centralizacijom i slično. Pažljivi analitičar ovoga izvješća pronaći će mnoge argumente u prilog ovakvim tvrdnjama.

Dopustite mi da na kraju posebno podcrtam potrebu novog pristupa i novih ustavnih rješenja, na koje poziva i ovo izvješće. Ozračje u kojem živimo dio je međunarodnog angažmana na mirovnom sporazumu. Stoga je iluzija očekivati da mi sami možemo izaći iz ovih problema. Potreban je ozbiljan i hitan angažman međunarodnih institucija, partnera i prijateljskih zemalja. Mi u BiH ne očekujemo ništa više od normalnog životnog ambijenta i ništa manje od uobičajenih standarda na koje se i vi pozivate.“

John Austin (Ujedinjeno Kraljevstvo): „Kada sam 2008. godine posjetio Bosnu i Hercegovinu, bio sam potpuno zbunjen međuetničkim načinom donošenja odluka, vetom i činjenicom da je svega bilo po troje, gdje god da smo išli. To je u potpunosti disfunkcionalna država. Slažem se s g. Ivanićem o potrebi da domaći političari donose odluke, BiH se ne može zauvijek oslanjati na nekoga da donese odluke za nju. Ipak, u pitanju je izbor trenutka. G. Dodik govorio je o Paddyu Ashdownu kao o imperatoru s imperijalnim moćima. Kada je poslije njega došao Schwarz-Schilling, došlo je do smanjenja imperijalnog pristupa, ali nije bilo napretka. G. Lajčak imao je težak posao da stvari vrati na kolosjek kada je stupio na dužnost. Ključne reforme moraju biti postignute na području pravosudnog sustava i procesuiranja ratnih zločina, te u rješavanju pitanja interno raseljenih osoba, i to su prioriteta na koje VE treba obratiti pozornost. Vjerujem da g. Dodik još uvijek žarko želi suverenu i neovisnu Republiku Srpsku i smatram da pokretačka snaga u BiH mogu biti aspiracije k euro-atlantskim integracijama.“

Na listi prijavljenih govornika za raspravu o Bosni i Hercegovini bili su i gđa Alma Čolo, gđa Lavtižar-Bebler (Slovenija), gđa Ūnal (Turska), g. Meikar (Estonija), gđa Ferić-Vac (Hrvatska), g. Tekelioğlu (Turska), gđa Caparin (Hrvatska), ali je zbog vremenske ograničenosti lista govornika prekinuta nakon obraćanja g. Austina. Amandmane na predloženi tekst rezolucije podnijeli su g. Dick Marty, u ime Odbora za monitoring, i gđa Milica Marković. Amandmani Dicka Martya odnosili su se na ažuriranje nacrtu Rezolucije u skladu s najnovijim događajima, dok je gđa Marković uložila dva amandmana – jedan koji se odnosi na brisanje članka o pokretanju šire rasprave o izazovima s kojima je Bosna i Hercegovina suočena i načinima na koji bi se oni mogli riješiti, uz sudjelovanje glavnih domaćih i međunarodnih aktera, uključujući i članove Vijeća za provedbu mira, a osobito institucije Europske unije i susjedne zemlje. Ovaj amandman Skupština nije prihvatila. Drugi amandman odnosio se na formulaciju u članku 7. nacrtu Rezolucije kojim Skupština osuđuje izjave i djelovanja političkih dužnosnika s najviše razine vlasti u Republici Srpskoj kojima se podrivaju državne institucije i osporava autoritet i ovlasti visokog predstavnika. U dogovoru s izvjestiteljem, amandman je modificiran te je prihvaćena formulacija kojom Skupština izražava zabrinutost izjavama i djelovanjem najviših političkih dužnosnika u RS-u.

Nakon usvajanja Rezolucije o funkcioniranju demokratskih institucija u BiH, održan je sastanak članova Izaslanstva s izvjestiteljem g. Kimmom Sasijem. Tom prigodom razmijenjena su mišljenja o mogućnosti izmjene Ustava BiH s ciljem njegovog usklađivanja s Europskom konvencijom o ljudskim pravima, te mogućnost organiziranja svojevrzne konferencije o izazovima s kojima se BiH suočava. U vezi s tim, g. Sasi tražio je mišljenja članova Izaslanstva o načinima na koje bi se Vijeće moglo uključiti za pomoć Bosni i Hercegovini, naročito imajući u vidu kratke rokove za potrebne izmjene kako bi se novi izbori održali poštivajući Europsku konvenciju o ljudskim pravima. Kada je u pitanju organiziranje konferencije, među većim brojem prijedloga najkonstruktivnijim je ocijenjen prijedlog zajedničke inicijative koju bi pokrenuli Vijeće Europe i španjolsko predsjedništvo Europskom unijom.

Rješavanje imovinskih pitanja izbjeglica i interno raseljenih osoba

Raseljavanje milijuna ljudi diljem svijeta predstavlja ključni humanitarni izazov, kao i izazov za ljudska prava. Izbjeglicama i raseljenim osobama gubitak doma i zemlje predstavlja prepreku trajnim rješenjima i uspostavi pravde. Uništavanje, okupacija i konfiskacija napuštene imovine krše prava raseljenih osoba i kompliciraju napore za izgradnjom mira. U Rezoluciji 1708 (2010) Parlamentarna skupština poziva zemlje članice da provedu „Pinheirova načela“ o povratu stambene i druge imovine izbjeglicama i raseljenim osobama kao i da omoguće restituciju za gubitak pristupa vlasništvu, uključujući stanarska prava; da pruže adekvatnu kompenzaciju za gubitak vlasništva tamo gdje restitucija nije moguća te da kompenzacija bude omogućena putem brzih, pristupačnih i djelotvornih postupaka.

U usvojenoj Preporuci 1901 (2010) Parlamentarna skupština poziva Odbor ministara da instruiira sva mjerodavna tijela Vijeća Europe za provedbu studije koja bi ispitala europske standarde u vezi s restitucijom imovine raseljenih osoba u europskim poslijekonfliktnim uređenjima. Studija bi trebala pružiti osnovu za razvoj detaljnih smjernica Odbora ministara o načinima na koje je moguće pružiti djelotvorne pravne lijekove i nadoknaditi gubitak prava na imovinu nastao kao posljedica sukoba. **Izvešće koje je pripremio izvjestitelj Jorgen Poulsen (Danska, ALDE) bavi se i Bosnom i Hercegovinom, radi retrospektivu povratka imovine od Daytonu do danas. Navodi se i da je nedovoljna rekonstrukcija razrušenih domova ključna prepreka postizanju trajnog rješenja velikoga broja raseljenih osoba. Revidirana strategija provedbe Aneksa VII., o kojoj se još uvijek raspravlja, trebala bi se baviti ovim pitanjem.**

U raspravi o ovom pitanju sudjelovao je i g. **Bakir Izetbegović**: „*Moja zemlja, Bosna i Hercegovina, nažalost, ima veliko iskustvo s problemom izbjeglica i rješavanjem pitanja povratka njihove imovine. Povratak imovine, barem one koja nije uništena, u velikoj je mjeri riješen, i to je omogućilo znatan povratak ljudi, no nije omogućilo i masovne tzv. manjinske povratke, a time i reintegraciju multietnične, nacionalno mješovite zajednice kakva je nekad bila. Za normalan život povratnika nije dovoljna kuća ili stan, potrebna je prije svega sigurnost, zatim zaposlenje, školski program koji ne stvara osjećaj građanina drugog reda kod povratničke djece.*

U članku 4. nacрта Rezolucije nude se tri prihvatljive solucije za restituciju prognanih osoba – povratak na prijeratnu adresu uz osiguranje sigurnosti i dostojanstva, lokalnu integraciju u mjestu u kojem se osoba trenutačno nalazi, i preseljenje unutar ili izvan granica zemlje. Mislim kako je na europskom tlu potrebno učiniti posebne napore da bi se postigla prva solucija – siguran i dostojanstven povratak na prijeratnu adresu. Masovan povratak ljudi u domove iz kojih su istjerani obeshrabrio bi neke buduće planove o nasilnom premještanju naroda i promjenama granice. Takva poruka je vrijedna truda. U tom smislu nužno je vratiti i svu imovinu vjerskih zajednica, te ponovno izgraditi najmarkantnije objekte koji imaju poseban psihološki i simboličan značaj za očuvanje identiteta i kulturnog naslijeđa svake pojedine zajednice. Dizanje iz mrtvih čuvenog mosta u Mostaru bila je najbolja poruka i povratnicima i rušiteljima. Mostaru je potrebna i obnova markantne pravoslavne crkve kako bi Srbi osjetili da je Mostar ponovno i njihov grad. Slično je s Bošnjacima iz Banje Luke i Foče koji čekaju na povratak prelijepih džamija Ferhadije i Aladže. Ove džamije nisu

samo dio bosanske kulturne baštine, one su bile objekti od posebnog značaja za svjetsku baštinu pod zaštitom UNESCO-a.

Integracija izbjeglica u zemljama koje su im dale azil, povrat imovine koju će potom prodati ispod cijene, nekakve kompenzacije... To jesu kakva-takva rješenja, no to nisu rješenja za Europu 21. stoljeća. Ali, povratak većine ljudi na njihove prijeratne adrese, obnova većine bitnih zgrada koje su svojevrsni ankeri za identitet ljudi, to jesu. To je lekcija za sigurniju budućnost. Svaki napor, potrošeno vrijeme i novac u tu svrhu svima će se isplatiti.“

U povodu rasprave o rješavanju imovinskih pitanja izbjeglica i interno raseljenih osoba Skupštini se obratio i bivši visoki predstavnik u Bosni i Hercegovini, veleposlanik **Wolfgang Petritsch**. Govorio je o iskustvu u vezi s povratkom imovine u BiH u vrijeme kada je bio visoki predstavnik. Podsjetio je da je u BiH raseljeno više od polovine stanovništva, kako unutar zemlje tako i u europske i prekoceanske zemlje, a oko 40% prijeratnih stambenih objekata je uništeno (oko 500.000 domova). Nadalje je govorio o Daytonskom mirovnom sporazumu koji predviđa pravo na slobodan povratak izbjeglica i interno raseljenih osoba svojim domovima, te pravo na povratak imovine. Spomenuo je i dva značajna događaja koja su utjecala na produbljavanje problema internog raseljavanja – iseljavanje oko 100.000 Srba iz Sarajeva i povratak velikoga broja izbjeglica iz zapadne Europe, od kojih nisu svi bili u prilici vratiti se svojim prijeratnim prebivalištima. Veleposlanik Petritsch govorio je o radu svoga ureda na usklađivanju domaćeg zakonodavstva s međunarodnim humanitarnim pravom, te o nužnosti nametanja amandmana na imovinske zakone. Iz bosanskog iskustva može se naučiti mnogo i u tom smislu. G. Petritsch posebno je izdvojio ključnu ulogu imovinskih kartona, potrebu za lokalnom stambenom administracijom i odlučnost u stvaranju nediskriminirajućeg okruženja u lokalnim zajednicama, što uključuje zdravstvene usluge, škole i, naravno, mogućnost zaposlenja.

Ostale rasprave siječanjskog dijela zasjedanja:

Stanje na Bliskom istoku: Usvojena Rezolucija 1700 (2010) o stanju na Bliskom istoku

Akcija protiv trgovine ljudima: promicanje Konvencije Vijeća Europe: Usvojena Rezolucija 1702 (2010) i Preporuka 1895 (2010) o akciji protiv trgovine ljudima.

Diskriminacija po osnovi seksualne orijentacije i rodnog identiteta: Skupština je održala raspravu o diskriminaciji po osnovi seksualne orijentacije i rodnog identiteta, ali i odlučila Izvješće o ovoj temi vratiti Odboru za pravne poslove i ljudska prava na razmatranje zbog prevelikog broja amandmana (80).

Korupcija u pravosuđu: Usvojena Rezolucija 1703 (2010) i Preporuka 1896 (2010) o korupciji u pravosuđu

Sloboda vjeroispovijesti i druga ljudska prava nemuslimanskih manjina u Turskoj i muslimanske manjine u Trakiji: Usvojena Rezolucija 1704 (2010)

Poštivanje slobode medija: Usvojena Preporuka 1897 (2010) o poštivanju slobode medija

Izborni pragovi i druga obilježja izbornih sustava koja utječu na zastupljenost u nacionalnim parlamentima država članica Vijeća Europe: Usvojena Rezolucija 1705 (2010) i Preporuka 1898 (2010).

Povećanje zastupljenosti žena u politici putem izbornih sustava: Usvojena Rezolucija 1706 (2010) i Preporuka 1899 (2010) o povećanju zastupljenosti žena u politici kroz izborne sustave

Pritvor podnositelja zahtjeva za azil i ilegalnih migranata u Europi: Usvojena Rezolucija 1707 (2010) i Preporuka 1900 (2010).

Funkcioniranje demokratskih institucija u Albaniji: Usvojena Rezolucija 1709 (2010) i Preporuka 1902 (2010) o funkcioniranju demokratskih institucija u Albaniji

Petnaest godina od Programa akcije Međunarodne konferencije za populaciju i razvoj: Usvojena Preporuka 1903 (2010)

Tijekom zasjedanja Skupštini su se, osim ranije spomenutih dužnosnika, obratili i grčki premijer **George A. Papandreou**, talijanski ministar vanjskih poslova **Franco Frattini**, posebni predstavnik OEES-a za slobodu medija **Miklós Haraszti**, izraelski zamjenik ministra vanjskih poslova **Daniel Ayalon**, te palestinski ministar za javne radove i stambenu politiku **Mohammad Shtayyeh**.

Izvješće pripremila

Edina Hrnjić, tajnica Izaslanstva

PREDSJEDATELJ IZASLANSTVA

Bakir Izetbegović

Prilog: Rezolucija 1701 (2010) i Preporuka 1894 (2010) o funkcioniranju demokratskih institucija u BiH

Dostavljeno:

- kolegijima obaju domova Parlamentarne skupštine BiH
- Povjerenstvu za vanjske poslove Zastupničkog doma PSBiH
- Povjerenstvu za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, promet i veze Doma naroda PSBiH
- Izaslanstvu u Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe
- Kolegiju Tajništva PSBiH
- Ministarstvu vanjskih poslova BiH